

REKABET FORUMU

HUKUK-EKONOMİ-POLİTİKA

Nisan 2020, Sayı: 133

Rekabet Derneği, 20 Mayıs 2004 tarihinde kurulmuş bir sivil toplum örgütüdür. Derneğin amacı Türkiye'de rekabet ortamının ve rekabet kültürünün gelişmesine katkıda bulunmaktır.

Bu dergide ileri sürülen görüşler yazarlarına ait olup Rekabet Derneği'ni bağlayıcı değildir.

Web: www.rekabetderneqi.org

FAHİŞ FİYATLA MÜCADELEDE HAKSIZ FİYAT DEĞERLENDİRME KURULUNUN VE REKABET KURULUNUN ROLÜ

Prof. Dr. Erdal Türkkkan (erdalturkkan@hotmail.com)

17 Nisan 2020 tarihli Resmi gazetede yayınlanan 7244 sayılı Covid-19 Salgınının Ekonomik ve Sosyal Hayata Etkilerinin Azaltılması Hakkında Kanun ile **Haksız Fiyat Değerlendirmesi Kurulu** oluşturulmuştur. Bu kanunda yer alan Perakende Ticaretin Düzenlenmesi Hakkında Kanuna ek maddenin üçüncü fıkrasında oluşturulan kurulun amacının “Üretici, tedarikçi ve perakende işletmelerin fahiş fiyat artışı ve stokçuluk uygulamalarına yönelik düzenlemeler yapmak, gerektiğinde denetim ve incelemelerde bulunarak idari para cezası uygulamak ve her türlü tedbiri almak” olduğu ifade edilmektedir. Bilindiği gibi, 4054 sayılı Rekabetin Korunması Kanunu ile fahiş fiyatın bir rekabet ihlali olarak cezalandırılması ve caydırılması söz konusudur. Rekabet hukuku açısından aşırı fiyat kavramı, bir tekel veya pazar gücü sağlayan piyasa yapısının varlığı nedeniyle, işleyebilir rekabetin olduğu bir piyasada oluşabilecek denge fiyatının önemli ölçüde üzerinde olan ve belli bir süre bu düzeyde kalan fiyatı ifade eder. Bu tanım çerçevesinde aşırı fiyat uygulaması bir rekabet ihlali niteliğindedir. Bununla birlikte aşırı fiyat veya fahiş fiyat veya haksız fiyat kavramları, fiyatın “makul” sayılabilecek düzeyin üzerinde olduğu tüm haller için kullanılmaktadır. Özellikle kamu müdahaleciliğinin çok geliştiği ülkelerde aşırı fiyat kavramının doğrudan bir rekabet ihlali sayılması, bu konuyla ilgili şikâyetlerin baş edilemez boyutlara ulaşmasına ve rekabetle bağdaşmayacak uygulamalara neden olabilecek bir husustur. Bu çerçevede, aşırı fiyat veya haksız fiyat kavramının tanımlamasının hem tüketicilere hem de rekabet otoritelerine yol gösterici nitelikte olması gerekmektedir.

Burada karşımıza çıkan sorular şunlardır: Rekabet ihlali sayılabilecek olan aşırı fiyat ile rekabet ihlali sayılamayan “aşırı fiyat” arasındaki ayırım nasıl yapılacaktır? Rekabet Kurulu ve Haksız Fiyat Değerlendirme Kurulu arasında fahiş fiyatla mücadele konusunda nasıl bir iş bölümüne gidilecektir? Şayet böyle bir işbölümü anlamlı görünmüyorsa Haksız Fiyat Değerlendirme Kurulu haksız işlem kurulu haline dönüşebilir mi? . Bu sorulara cevap verebilmek için önce yukarıda verilen aşırı fiyat tanımının ana unsurlarına açıklık getirmeye çalışmak, daha sonra da hangi “aşırı” fiyatların rekabet ihlali niteliğinde olmayacağı konusunda bazı

tespitler yapmak yararlı olacaktır. Bu çerçevede önce Rekabet Kurumu'nun aşırı fiyatla mücadele konusundaki yaklaşımı ele alınacak, daha sonra Rekabet Kurulu'nun kapsama alanı dışında kalan yüksek fiyat uygulamalarını cezalandırmanın ne ölçüde anlamlı olacağı tartışılacaktır.

1) Rekabet İhlali Sayılan Aşırı Fiyat Uygulamaları ve Rekabet Kurumu'nun Rolü

Yukarıda yapılan tanımlama çerçevesinde aşırı fiyatın bir rekabet ihlali sayılabilmesi için üç koşulun eş anlı olması gerekmektedir.

Birinci koşul: Aşırı fiyatın rekabet ihlali sayılabilmesi için, piyasada oluşan fiyatın rekabetçi bir piyasada oluşabilecek fiyatın üzerinde olması gerekir. O halde rekabet hukuku açısından aşırı fiyat kavramı, rekabetçi piyasada oluşabilecek denge fiyatına göre tanımlanmaktadır. Burada rekabetçi piyasada oluşabilecek denge fiyatının ne olduğu birinci derecede önem taşımaktadır. Denge fiyatının iki temel özelliği vardır.

Rekabetçi piyasada oluşan denge fiyatının birinci özelliği bir malın kıtlık derecesini yansıtan bir fiyat olmasıdır. Bir malın kıtlık derecesi hem arz koşullarıyla, (maliyetlerle ve üretim imkanlarıyla) hem de talep koşullarıyla (o malın istenilirlilik derecesiyle) ilişkilidir. O halde aşırı fiyat kavramının ilk özelliği, bu fiyatın belli bir malı olduğundan daha kıt gibi göstermesi, yani arzı ve talebi suni bir biçimde kısan bir fiyat olmasıdır. Suni kıtlık kavramı arz ve talep koşullarına göre anlam kazanmaktadır. O halde kıtlık derecesi maliyetlerdeki veya arz imkanlarındaki bir artış veya azalış nedeniyle değişebileceği gibi, bir malın talebindeki bir artış veya azalış nedeniyle de değişebilir. Şayet bir malın maliyetlerinde, üretim miktarında ve veya talebinde de bir artış olmadığı halde fiyatlarında bir artış oluyorsa bunun suni bir kıtlık yaratma çabası ile ilgili olması olasılığı var demektir. Ancak bir malın arz ve talep koşullarında değişme olup olmadığını tespit etmek her zaman kolay olmayabilir. Örneğin nesnel koşullarda bir değişiklik olmadığı halde, üreticilerin veya tüketicilerin beklentilerdeki değişimler bir malın kıtlık derecesini etkileyebilir.

Bir malın kıtlık derecesi bazı hallerde çıplak gözle tespit edilebilir. Özellikle ölçek ekonomilerinin olduğu durumlarda düşük kapasite kullanım oranlarının varlığı fiyatların kıtlık derecesini yansıtmadığı konusunda bir gösterge olabilir. Ölçek ekonomilerinin olduğu hallerde, üretimin arttırılmasının en son birimin maliyetinde bir artışa yol açmaması söz konusudur.

Rekabetçi denge fiyatının ikinci özelliği arzı talebe eşitleyen yani piyasaları temizleyen bir fiyat olmasıdır. Öyle ki denge fiyatında bir arz fazlası veya talep fazlası olmayacaktır. Aşırı fiyatın olması piyasada bir arz fazlasının olması demektir. Bu durumda rekabetçi bir piyasada mutlaka bazı üreticiler fiyatlarını aşağıya çekerek ellerinde kalan malı veya hizmeti satma eğiliminde olacaklardır. Çünkü daha düşük bir fiyat düzeyinde de maliyetleri karşılama ve kar etme imkânına sahip olacaklardır. İşte aşırı fiyat uygulaması, rekabetçi bir piyasada kendiliğinden gerçekleşecek bu fiyat düşüşünün suni bir biçimde engellenmesi sonucunda ortaya çıkacaktır. Şüphesiz bir piyasada arz fazlası olup olmadığının yani piyasaların temiz olup olmadığının tespiti de her zaman kolay olmayabilir. Ancak bazı hallerde bu konuda da çıplak gözle bile bazı tespitlerin yapılması mümkündür. Çünkü burada da bir yandan atıl kapasite veya satılmamış mal stoku, diğer yandan da biraz daha düşük fiyat olması durumunda o mal veya hizmeti almaya hazır olan tüketiciler vardır. Burada da önemli olan, piyasada oluşan fiyatın altında kalan fiyatların üreticilere normal bir kar sağlama imkânını veriyor

olmasıdır. Ölçek ekonomilerinin olduğu ve tamamen değerlendirilmediği durumlarda bu koşulun yerine geldiğini söylemek mümkündür.

İkinci koşul: Rekabet ihlali sayılabilecek aşırı fiyatın varlığından söz edebilmek için, rekabetçi piyasa fiyatı ile uygulanan fiyat arasında önemli ve kayda değer bir farkın olması ve bu farkın uzunca bir süre korunması gerekir. Bu koşul iki açıdan anlam kazanmaktadır. Birincisi, rekabet koşullarında bile, piyasa fiyatının zaman zaman denge fiyatının üzerinde olmasının söz konusu olabilmesidir. Çünkü rekabetçi piyasalarda denge fiyatının oluşması bir deneme yanılma süreci sonucunda ortaya çıkmaktadır. Bu süreçte fiyat bir süre denge fiyatının altında veya üstünde kalabilmektedir. Bu koşullar altında aşırı fiyattan söz edebilmek için ilk olarak bu fiyatın rekabetçi piyasalarda yaşanabilecek deneme yanılma marjlarının üzerinde olması gerekmektedir. Normal olarak bu marjın çok yüksek olmaması, rekabetçi piyasada denge fiyatına tam ulaşılmasa bile, bu fiyattan büyük sapmaların olmadığı anlamına gelir. Diğer taraftan aşırı fiyattan söz edebilmek için bu fiyatın uzunca bir süre sabit kalması ve adeta denge fiyatıymış gibi işleme konu olması gerekmektedir. Çünkü denge fiyatının oluşmasının belli bir süre alması kaçınılmazdır. Bu koşulun testinin de her zaman kolay olmayacağı bir vakıdır. Ancak bazı durumlarda aşırı fiyatın varlığının çıplak gözle veya basit bir istatistiksel çalışma ile ortaya konulması mümkündür.

Rekabet ihlalinden söz edebilmek için rekabetçi fiyat ile uygulanan fiyat arasındaki farkın önemli olması koşulunu anlamlı kılan bir diğer neden aşırı fiyata dayalı rekabet ihlalinin soruşturulmasında yaşanabilecek zorluklardır. Çok küçük farkların soruşturmaya konu olması, hem ihlalin varlığının kanıtlanması açısından hem de ihlal başvurularının değerlendirilmesi açısından sıkıntı yaratabilecek bir husustur. Marjın küçük tutulması rekabet otoritelerinin yanılma ve istemeden piyasalara müdahale ediyor konumuna geçme olasılığını arttıran bir husustur.

Üçüncü koşul tekelleri güç veya yüksek pazar gücü: Aşırı fiyatın rekabet ihlali sayılabilmesi için, bu fiyatın, tekelleri güce veya yüksek pazar gücüne sahip firmaların oluşturduğu bir piyasada teşekkül etmiş olması gerekir. Diğer bir ifade ile aşırı fiyatın olabileceği için piyasada bir hakim gücün var olması ve bu gücün kötüye kullanılmış olması gerekmektedir. Burada hemen ifade edelim ki tekelleri durumu ve kanıtlanmış kartel durumu dışında, hakim durumun var olup olmadığının tespiti çeşitli güçlükler arz edebilir. Ayrıca piyasa gücü, hakim durumdan çok, mal farklılaştırmasından kaynaklanıyor olabilir. Nihayet hakim durumun kötüye kullanımı, yani tekelleri fiyat uygulaması her zaman aşırı fiyata yol açmayabilir. Çünkü rasyonel davranan bir tekelleri de maliyetlerinin yüksek olması durumunda zarar etmesi ve fiyatı arttırarak zarardan kurtulamaması, hatta fiyatı yükselttikçe zararının artması mümkündür. Diğer bir ifade ile fiyatı istediği düzeyde belirleme imkânına sahip olan bir tekelleri açısından bile fiyatın mümkün olan en yüksek düzeyde tutulması kendi çıkarına değildir. Çünkü her fiyat artışı, bu artıştan kaynaklanan bir ek gelir sağlamakla birlikte, belli bir talep azalmasına da neden olur. Bu talep azalması da tekelleri gelir kaybetmesine yol açar. Bu nedenle rasyonel bir tekelleri, fiyatı maksimum yaparak değil, teknik tabiriyle, marjinal geliri marjinal maliyete eşitleyen üretim miktarına göre belirleyerek karını maksimumlaştıracaktır.

Rasyonel davranmayan bir tekelleri fiyatı aşırı yükselterek kendi karını azaltan bir düzeyde tutması da söz konusu olabilir. Diğer bir ifade ile aşırı fiyatın bazen hem tüketici hem de üretici aleyhine olması olasılığı vardır. Bu durum özellikle kamu tekellerinde veya özel sektör mantığıyla iyi yönetilmeyen tekellerde zaman zaman karşılaşılabilecek bir olgudur.

Burada hemen ifade edelim ki, aşırı fiyat uygulaması tekel gücüne veya piyasa gücüne sahip firmaların uzun vadeli çıkarları ile de her zaman uyumlu değildir. Özellikle giriş kolaylıklarının olduğu piyasalarda aşırı fiyat uygulamasının yarattığı aşırı karlar, yeni girişleri cezp ederek pazar gücünün azalmasına neden olabilir. Bu bağlamda firmalar aşırı fiyat uygulaması bir tarafa, limit fiyat denilen, rekabetçi piyasa fiyatına oldukça yakın bir fiyatı uygulama eğiliminde olabilirler. Ayrıca oligopol piyasalarında da güçlü firmalar, zayıfların piyasayı terk etmesini sağlamak için onların maliyetlerinin altında kalan bir fiyat uygulaması yoluna gidebilirler.

Yukarıda belirtilen şekilde rekabet ihlali sayılan fahiş fiyat uygulamalarında Rekabet Kurulu devreye girecek, gerekli araştırmaları yaptıktan sonra gerekli müeyyideleri uygulayacaktır. Rekabet Kurumu'nun bu konuda evrensel standartlarda bir bilgi birikimine ve tecrübeye sahip olduğu muhakkaktır.

2) Rekabet İhlali Sayılmayan Aşırı Fiyat Uygulamaları ve Haksız Fiyat Değerlendirme Kurulu'nun Rolü

Yukarıda ifade edildiği gibi rekabet ihlali sayılmayacak aşırı fiyat uygulamaları da olabilir. Diğer bir ifade ile bazen rekabetçi piyasalarda da aşırı fiyat izlenimi veren fiyat uygulamaları görülebilir. Bu tür durumlar çeşitli nedenlerle ortaya çıkmaktadır.

Rekabetçi bir piyasada aşırı fiyat uygulamasının birinci nedeni mal farklılaştırması yoluyla fiyatın yukarı çekilmesidir. Bunun en tipik örneği, piyasa değeri 5 TL olan bir kolanın, lüks bir restoranda 25 TL ye satılmasıdır. Bu tür durumlar yukarıdaki üç koşulu birlikte sağlamadığı sürece aşırı fiyat sayılmayacaktır. Şüphesiz burada market fiyatı ile lüks lokanta fiyatı arasında beş kata varan bir fark vardır ve bu büyük fark süreklilik arz etmektedir. Ancak burada fiyat farkı hakim durumun kötüye kullanımından değil mal farklılaştırmasından kaynaklanmaktadır. Ayrıca 5 TL' lik market fiyatı da karşılaştırma yapmak için uygun referans fiyat değildir.

Rekabet ihlali sayılmayacak aşırı fiyat uygulamaları ikinci olarak iç veya dış talep koşullarında ani değişimler sonucunda ortaya çıkabilir. Bu çerçevede virüs salgını öncesinde örneğin 1 tl ye satılan bir maske, talepteki ani artış nedeniyle 3,5 veya 5 TL ye çıkabilir. Türkiye örneğinde görüldüğü gibi maske fiyatındaki bu artış, kamunun bedava maske dağıtma veya başka ülkelere maske hediye etme projesi nedeniyle iç talepteki büyük ve ani artış nedeniyle de ortaya çıkabilir. Dış talepteki patlamalar da malların iç fiyatlarında ani ve önemli yükselmelere neden olabilir. Örneğin maskeler konusunda dış talep patlaması nedeniyle birim maske ihracat fiyatı 0,25 centten 0,50 cente yükselmışse, maskenin üreticisi iç fiyatı dış fiyata eşitleme veya yaklaştırma yoluna gidecektir. Bu durumda maske birim fiyatının 3 TL ye çıkması şaşırtıcı olmayacaktır. Böyle bir durumda maske üreticisini fırsatçılık veya ahlaksızlıkla suçlamak anlamlı olmayacaktır. Çünkü o sadece rasyonel bir işadımı davranışı göstermiştir. Aynı şekilde normal olarak 1 TL ye satılan bir tarımsal mal, örneğin limon, dış talebin artması nedeniyle 2,5-3 TL ye veya daha üzerine çıkmışsa o malın fiyatına fahiş fiyat demek anlamlı olmayacaktır. Fahiş fiyat tespiti için yapılması gereken, bu fiyatın ihracat fiyatından daha büyük olup olmadığının kontrol edilmesidir. Burada ortaya çıkan aşırı fiyatın, üreticinin veya dağıtıcının fırsatçılığından veya ahlaksızlığından kaynaklandığını ileri sürmek ve onu cezalandırmak adil bir yaklaşım olmayacaktır. Çünkü talepteki ani artışların denge fiyatını yukarı çekmesi evrensel bir iktisat kanunudur. Bu kanunun gereği doğrultusunda hareket etmek suç değildir. Diğer bir

ifade ile burada fiyatı belirleyen iş adamı değil, piyasadır. Başka bir deyişle iş adamı fiyat koyucu değil, fiyat alıcı durumdadır.

Aşırı fiyat uygulamaları arz koşullarındaki ani değişimler nedeniyle de ortaya çıkabilir. Arz koşullarındaki ani değişimler çeşitli nedenlerle olabilir. İlk olarak döviz kurunda artış beklentisi ithalata konu olan veya girdileri esas itibariyle ithalat yoluyla karşılanan bir malın fiyatının önemli ölçüde artmasına yol açabilir: Burada genellikle yerine koyma maliyeti önem kazanır. Çünkü ithalatın gerçekleştirilmesi belli bir süre alacaktır. Sattığı malın yerine koyma maliyetini hesaplayan girişimci, o malı üç ay sonra getirebilecekse, dövizin üç ay sonraki maliyetini göz önüne alarak bir maliyet hesaplaması yapmak durumundadır. Böyle bir malı satın alan kişi belirlenen yeni fiyatın fahiş fiyat olduğunu düşünebilecektir. Çünkü o eski fiyat ile yeni fiyatı karşılaştıracak, yerine koyma maliyetini aklından bile geçirmeyecektir. Özellikle döviz kurunda oynaklığın ve belirsizliğin yüksek olduğu bir durumda yerine koyma maliyeti hesaplanırken girişimcinin en kötü olasılığı hesaba katması doğaldır. Aksi halde iyimser bir döviz kuru tahmini satıcının çok büyük zararlara girmesine, hatta piyasadaki silinmesine neden olabilecektir.

Aşırı fiyat artışı yaratabilecek bir diğer arz koşulu değişmesi, mevsimsel geçici kıtlıklardır. Soğan, patates gibi mevsimlik ürünler, yeni mahsul dönemine yaklaşıldığında belli bir fiyat artışına konu olur. Çünkü zaman içinde mal stoklarında önemli bir azalma olmuştur. Buğday arpa da dahi olmak üzere bu tür mevsimlik malların fiyatlarının belirlenmesinden etkili olan faktör stok miktarıdır. Dönemler itibariyle bu stok belli bir düzeyin altına düştüğünde malın teminindeki zorluklar ve gecikmeler nedeniyle ani fiyat artışları olabilir. Bu dönemde mallarda bozulmaya bağlı fire oranının da artış göstermesi söz konusudur. Stok azalmasından, maliyet artışında ve temin güçlüğünden kaynaklanan bu tür geçici fiyat artışlarını da spekülasyon olarak nitelendirmek anlamlı olmayacaktır. Çünkü bu artış sürekli değildir. Belli bir arz daralmasına ve fire artışından kaynaklanan maliyet artışına dayanmaktadır. Böyle dönemlerde stokçuluğun da belli ölçülerde gelişmesi beklenebilir. Bu durumu da ahlaki olmayan fırsatçı bir davranış olarak nitelendirmek anlamlı değildir. Çünkü bu dönemlerde yeni mahsulün elde edilmesi ve stoklanmasına hazırlık kapsamında bazı malların el değiştirmesi, farklı yerlerde stoklanması zorunluluğu doğabilir. Şayet negatif veya çok düşük reel faiz ortamı varsa, bu durumda bazı tasarruf sahiplerinin kısa dönem için emtiyaya dönüş yoluyla kendisini koruma altına almaya çalışması mümkündür. Ayrıca tarımsal malları hasat dönemine yakın tarihlerde stoklamanın önemli riskleri barındırdığı muhakkaktır. Dolayısıyla bu tür işlemlerin bu piyasada işlem yapan bazı profesyoneller tarafından piyasayı düzenleyici bir işlem olarak gerçekleştirildiği unutulmamalıdır. Her halde bir siyasi iktidar negatif faiz politikası izlemeye karar verdiyse bunun stokçuluğu ve bazı spekülasyon faaliyetleri tetikleyen ve destekleyen etkiler yaratacağını hesaba katmak zorundadır. Bu çerçevede negatif veya düşük faiz ortamında sermayesini korumak amacıyla mevsimsel stok imkanından yararlanan kişilerin de fırsatçı ahlaksızlar olarak cezalandırılmaları anlamlı ve adil olmayacaktır.

Fahiş fiyat uygulamasında giriş engelleri de önemli bir rol oynayabilir. Şayet giriş engeli yoksa, ani, talep artışlarına bile kısa zamanda arz artışı yoluyla cevap verilmesi halinde fahiş fiyat artışları olmayacak veya devam etmeyecektir. Buna karşılık mevcut arz ve talep koşulları nedeniyle fiyatın maliyetlere göre oldukça yüksek düzeyde olduğu rekabetçi bir piyasaya girişlerin gecikmesi, bu yüksek fiyatın uzunca bir süre geçerli olmasına neden olacaktır. Burada rekabet ihlalinin

çok rekabetçi piyasanın giriş engelleri nedeniyle iyi işleyememesi söz konusudur. Bu durum maske arzında kendisini göstermiştir. Maske fiyatlarının artması üzerine bir tekstil ülkesi olan Türkiye’de pek çok girişimci maske üretimine başlamış ancak kısa zamanda bu girişimcilere baskınlar düzenlenerek, ruhsatsız oldukları gerekçesiyle iş yerleri kapatılmış ve üretimlerine el konulmuştur. Böylece yaşanan olağanüstü koşullarda bu kişilerin ruhsat alma koşullarını yerine getirmeleri sağlanarak yani giriş engelleri ortadan kaldırılarak arzın hızla artması fırsatı çok iyi değerlendirilebilirdi. Bu yolla artan maske fiyatları hızla aşağı çekilebilir, devletin toplu talepleri de geciktirilmeden ve fiyat artışına yol açılmadan hızla karşılanabilirdi. Üstelik bu şekilde yurt dışına sembolik ve karşılıksız maske hibe etmek yerine parasıyla çok daha yüksek miktarlarda maske ihracatı imkanı da yaratılmış olurdu.

Fahiş fiyat uygulamasında satış yasakları da önemli bir rol oynayabilir. Bu durum genellikle uyuşturucu maddeler için geçerlidir. Ancak Türkiye’de maskeye çok ihtiyaç duyulan bir dönemde maske satışında da görülmüştür. Satış yasakları, o mal bedelsiz dağıtılsa bile, malın tezgah altına inmesine veya karaborsaya düşmesine, böylece daha yüksek fiyatlardan satılmasına neden olur. Diğer taraftan satış yasakları kamunun o malın tek alıcısı haline gelmesine yol açacak şekilde yapılarak fiyatın da baskı altına alınmasına yol açarsa, bir giriş engeline dolayısıyla arz kısıtlamasına da yol açabilir. Maske gibi zorunlu ancak satışı yasaklanmış mallarda o malın kayıt dışı üretimini ve dağıtımını yapanlar önemli ceza ödeme riski ile karşı karşıya olduğundan arzı bol olan bir malı bile fahiş fiyatla satmak durumundadır. Konuya toplumsal yarar açısından bakıldığında bu kişiler topluma önemli bir hizmet yapmış olmaktadır. Bu bağlamda bu kişilere verilecek cezalar kanuni olsa bile yasal olmayacaktır.

Fahiş fiyat olgusu, fiyatı çok düşük olan malların küçük sermayeler kullanılarak belli bir piyasadan çekilmesi ve suni bir kıtlık yaratılarak bir kıtlık rantından yararlanılması biçiminde de ortaya çıkabilir. Bu durum Covid 19 salgını sırasında maskeler için söz konusu olmuştur. Bu süreçte bazı kişiler kredi kullanarak veya tasarruflarını kullanarak piyasadan kıtlık yaratacak ölçüde maske toplayıp stoklayarak fiyatlarda ani yükselişlere neden olmuşlardır. Ancak burada dikkat çekilmesi gereken iki önemli husus vardır. Bunlardan birincisi kriz başladıktan sonra piyasadaki maske toplayan esas oyuncu devlet olmuştur. Bu bağlamda Cumhurbaşkanlığı, belediyeler, sağlık kurumları toplu ve çok büyük alımlar yaparak spekülasyon ortamının doğmasına büyük katkılar sağlamışlardır. Diğer taraftan negatif faiz uygulamaları ve çok düşük faizli krediler de düşük riskli spekülasyon ortamı sağlamışlardır. Esasen negatif faiz veya çok düşük faiz dönemlerinde derin olmayan piyasalarda spekülasyon hareketle yapma imkanı artış gösterir. Ancak bu tür spekülasyon hareketlerinin yapılabilmesi için piyasanın derin olmaması, arzın yeterince esnek olmaması ve özellikle giriş engelleri olması, ayrıca talebi çok yüksek ve arzın kısa dönemde karşılayamayacağı kadar büyük miktarlarda olması gerekir.

Sonuç itibarıyla rekabet otoritelerinin aşırı fiyat uygulamalarına karşı kamuoyunun beklediği ölçüde bir ilgi göstermemesi nedensiz değildir. Ancak bu durum, özellikle gelişmekte olan ülkelerde rekabet ihlali teşkil edebilecek aşırı fiyat uygulamalarının az olduğu ve rekabet otoritelerinin de bu duruma seyirci kalacakları anlamına gelmemektedir. Bu süreçte özellikle hem tüketicinin hem de teşebbüsün çıkarına olmayan uygulamalarla mücadeleye öncelik verilmesi önem kazanmaktadır. Çünkü bu durumda hem tüketici artığında hem de üretici artığında azalma olacağından toplumsal refahta büyük bir kaybın ortaya çıkması olasılığı daha

fazladır. Buna karşılık rekabet ihlali niteliğini taşımayan, yani rekabetçi piyasalarda oluşan fahiş fiyatlara müdahalede çok dikkatli olunması gerekmektedir. Burada ancak fiyatı çok düşük olan malların küçük sermayelerle stoklanarak belli bir süre yokluk rantı elde edilmesi söz konusu olabilir. Her halde suni giriş engelleri ve müdahaleler yapılmaz ise burada da geçici fiyat artışlarının yaşanması söz konusudur. Bu çerçevede haksız Fiyat Değerlendirme Kurulu'nun haksız müdahaleler yapmadan işlevini yürütmesi zor görünmektedir. Bu Kurulun 13 üyesi arasına Rekabet Kurumu'ndan bir uzmanın yer almaması da önemli yanlış müdahalelerin engellenememesine yol açabilir. Nihayet bu düzenlemenin 6585 sayılı Perakende Ticaretin Düzenlenmesi Hakkında Kanununa ek madde olarak yapılması, iyi düşünülmüş bu kanunun amaçlarıyla uyumlu görünmemektedir.